

ті, поліпшенні загального добробуту населення країни і забезпеченні внутрішньої стабільності держави, які є важливими чинниками впливу на рівень народжуваності. Таким чином, існування обґрунтованого соціально-правового та економічного захисту материнства є необхідною умовою існування розвинutoї соціальної держави, яка дбає про добробут своїх громадян і майбутнє нації, ведучи боротьбу проти бідності та заохочуючи народжуваність.

Література

1. Arindrajit "Arin" Dube, Ethan Kaplan. Paid Family Leave in California: An Analysis of Costs and Benefits. – June 19, 2002. – 51 p.
2. Child Care and Development: Facts and Figures <http://www.cwla.org/programs/daycare/facts.htm>.
3. French government eyes 'le baby boom' – <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4856992.stm>.
4. Gap in Employment Treatment for Men and Women Still Exists -<http://www.ilo.org/public/english/bureau/inf/pr/1998/7.htm>.
5. List of countries and territories by fertility rate – http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_and_territories_by_fertility_rate.
6. Map: Parenthood policies in Europe – <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4837422.stm>.
7. Maternity benefits – European study <http://www.mercerhr.com/>.
8. Rachel Hennek. Family Policy in the US, Japan, Germany, Italy and France: Parental Leave, Child Benefits/Family Allowances, Child Care, Marriage/Cohabitation, and Divorce. A Briefing Paper Prepared by the Council on Contemporary Families. – May, 2003. – 50 p.
9. Rights and responsibilities related to pregnancy, childbirth and adoption. http://www.albertahumanrights.ab.ca/publications/Bull_pregnancy.asp.
10. The Clearinghouse on International Developments in Child, Youth and Family. Policies at COLUMBIA UNIVERSITY-<http://www.childpolicyintl.org/>.
11. The World Factbook – Rank Order – Total fertility rate – <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/rankorder/2127rank.html>.
12. Програма умовий труда и занятости. Сектор социальной защиты. Охрана материнства – http://www.ilo.ru/gender/files/wf4_rus.pdf.
13. Державний комітет статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Допомога при народженні дитини – <http://ukrainaemb.se/ukr/cons/dopomoha/>.
15. Конституція України.
16. Ні абортam – <http://www.noabort.org.ua/2006/11/28/v>.

УДК 331.5 Доц. О.І. Ляш, канд. екон. наук; студ. М.І. Пасерба – Львівська КА

ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКОВОЇ СИСТЕМИ

Обґрунтовано організаційно-економічну структуру ринку праці України, проведено ґрунтовний аналіз. Визначено головні проблеми його формування в умовах ринку.

Ключові слова: ринок праці, трудові ресурси, працездатне населення, економічно активне населення, робоча сила, зайнятість, безробіття.

Assoc. prof. O.I. Ilyash; stud. M.I. Paserba – L'viv commercial academy

Economic description of labour-market in the conditions of transformation market system

It is explored organizationally-economic pattern of labour-market Ukraine, conducted rich analysis in content. Certainly main problems of his forming in the conditions of market.

Keywords: labour-market, labours resources, capable of working population, economic active population, labour force, employment, unemployment.

Протягом останніх кількох десятиліть у розвинутих країнах світу відбулися значні зміни у співвідношенні факторів економічного росту. На перше місце виходять фактори, що забезпечують інноваційний розвиток країни. Одним із основних чинників інноваційного розвитку є належність якості трудових ресурсів до потреб підприємств. На сучасному етапі важливе місце відводять у системі ринкових структур ринку праці, який забезпечує економіку необхідною робочою силою, регулює процес працевлаштування населення, узгоджує попит та пропозицію робочої сили.

Розгляду ефективної організаційно-економічної структури трудових ресурсів присвячено низку праць вітчизняних та зарубіжних учених. Серед них найбільш відомі праці Г.Т. Завіновської, В.М. Петюха, Е.М. Лібанової, М.П. Денисенко, Л.А. Антоненко, А.А. Ткача, К. Маркса, М. Фрідмена, І. Шумпатера та ін., які досліджували окремі складові стратегії регулювання зайнятості населення.

Проте, на сьогодні ще залишаються актуальними проблеми формування ефективності системи використання трудових ресурсів на ринку праці. Саме цим і зумовлений вибір та актуальність дослідження.

Ринок праці – це передусім система суспільних відносин, пов'язаних із купівлею і продажем товару "робоча сила". Окрім цього, його можна трактувати і як механізм, що забезпечує узгодження ціни та умов праці між роботодавцями і найманими працівниками [2, с. 5].

Водночас ринок праці – це певний економічний простір, тобто сфера працевлаштування, в якій взаємодіють покупці і продавці робочої сили, а також досить складний соціально-економічний механізм, що забезпечує узгодження ціни й умов праці між роботодавцями і найманими працівниками на відповідних умовах регулювання попиту і пропозиції специфічного товару "робоча сила".

У сучасних умовах формування ринкових відносин існує невідповідність між наявністю ресурсів і потребою в них, що визначає необхідність вироблення додаткових заходів щодо інтенсифікації суспільного виробництва, підвищення продуктивності праці тощо.

Сучасні індустріальні і постіндустріальні країни використовують здебільшого найману працю. Таким чином, на ринку праці робітники пропонують свою здатність до праці, розраховуючи на високу оплату, формуючи пропозицію. А роботодавці формують попит і коригують ставки заробітної плати.

На відміну від дуалістичної моделі західних ринків, українському ринку праці властива трисекторна модель, яка охоплює: зайнятих в офіційній економіці; зайнятих у неофіційній економіці та зайнятих одночасно в офіційній та неофіційній економіках. Особливу тривогу викликають соціально вразливі сегменти ринку праці, представлені конкурентоспроможними працівниками з нестійкою зайнятістю, спадним попитом на послуги праці, низькими та нестабільними доходами.

В українській економіці його характеризують такі риси:

- незареєстрованість зайнятості, діяльність тальки на свій власний страх і ризик з повною відповідальністю за результати;
- суперечність з розвитком офіційної економіки, ізолюваність, некоординованість цих видів діяльності;
- залежність доходів від ступеня ризику, випадкових обставин, відсутність будь-якого соціального захисту.

Головною проблемою ринку праці України, на сьогодні, залишається безробіття. Безробіття породжує чимало негативних соціально-економічних наслідків, Дані Держкомстату свідчать про те, що середньомісячна чисельність економічно активного населення віком 15-70 років в I півріччі 2006 р., порівняно з I півріччям 2005 р., збільшилась на 0,6 % і становила 22,2 млн. осіб. Із зазначеної кількості громадян 20,7 млн. осіб або 93,2 % були зайняті економічною діяльністю, а решта – 1,5 млн. осіб відповідно до методології Міжнародної Організації Праці (МОП) класифікувалися як безробітні. Чисельність економічно активного населення працездатного віку за цей період збільшилась на 0,9 % та становила відповідно 20,5 млн. осіб, або 92,3 % від зазначеної категорії населення віком 15-70 рр.

Рівень економічної активності населення віком 15-70 рр. зріс з 61,7 % до 62,2 %, а для населення працездатного віку – з 70,5 % до 71,2 %.

Необхідно зазначити, що збільшення обсягів зайнятості населення відбулося в основному за рахунок активізації розвитку трудових відносин у неформальному секторі економіки України. Так, кількість працюючих у цьому секторі за I півріччя 2006 р. порівняно з відповідним періодом 2005 р. зросла на 9,0 % та становила 4,6 млн. осіб, або 22,0 % від загальної кількості зайнятих економічною діяльністю (в I півріччі 2005 р. – 4,2 млн. осіб або 20,5 % відповідно).

Внаслідок поширення зайнятості в особистих селянських господарствах, сільськогосподарське виробництво залишається переважаючим видом діяльності неформального сектора економіки (72,2 % зайнятих у цьому секторі або 69,5 % всіх зайнятих у зазначеному виді діяльності) (рис. 2). Наразі кількість осіб віком 15-70 рр. працюючих в особистих селянських господарствах збільшилась на 252,1 тис. осіб, або на 8,8 % та сягла 3,1 млн. осіб. Іншими розповсюдженими видами економічної діяльності неформального сектора виступають оптова та роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту; будівництво; транспорт та зв'язок.

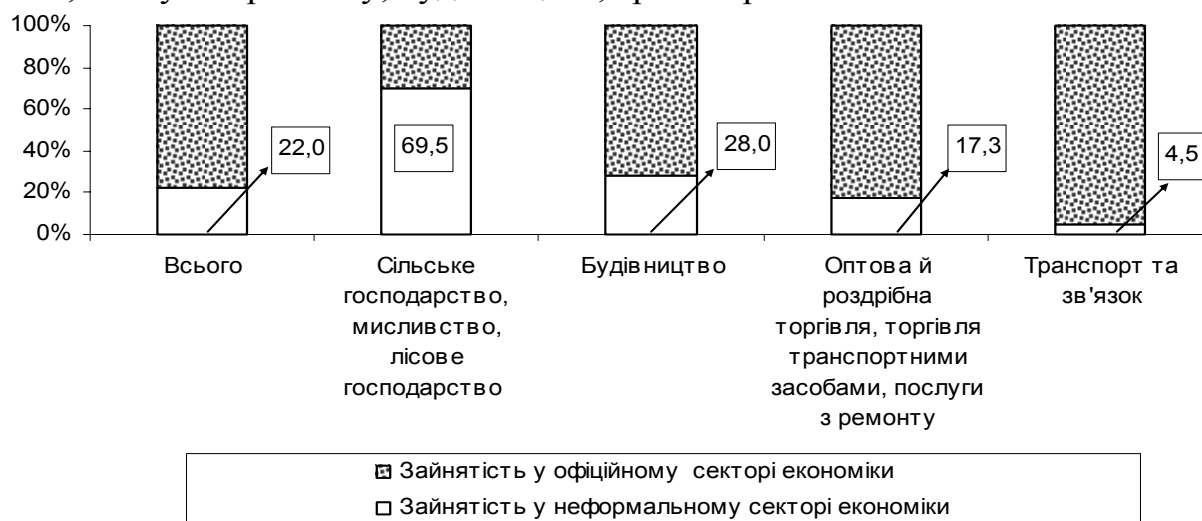

Рис. 2. Рівень участі зайнятого населення у неформальному секторі економіки

Також, варто звернути увагу, що переважна більшість (72,0 %) зайнятих у неформальному секторі працювала самостійно, а решта виконували роботу за наймом на основі усної домовленості з роботодавцем.

Неформальний сектор економіки був єдиним місцем прикладання праці для кожної другої особи з числа зайнятих сільських жителів. Проте у міській місцевості зайнятість у цьому секторі не набула таких масштабів завдяки більш сприятливій кон'юктурі ринку праці та наявності попиту на робочу силу в офіційному секторі. Ринок праці не є автономним, його функціонування тісно пов'язане з процесами, що відбуваються на інших ринках, тому безробіття не є локальним економічним явищем.

Рівень безробіття населення віком 15-70 рр. (за методологією МОП) загалом в Україні знизився на 1,1 в.п. та становив 6,8 % економічно активного населення зазначеного віку, що нижче, ніж у середньому у країнах Євросоюзу (8,3 %). Як і в Євросоюзі, рівень безробіття населення України впродовж січня-червня п.р. мав тенденцію до скорочення. Найменше значення цього показника в Україні, як і у країнах Євросоюзу було зафіксовано у червні (рис. 3-4) [6].

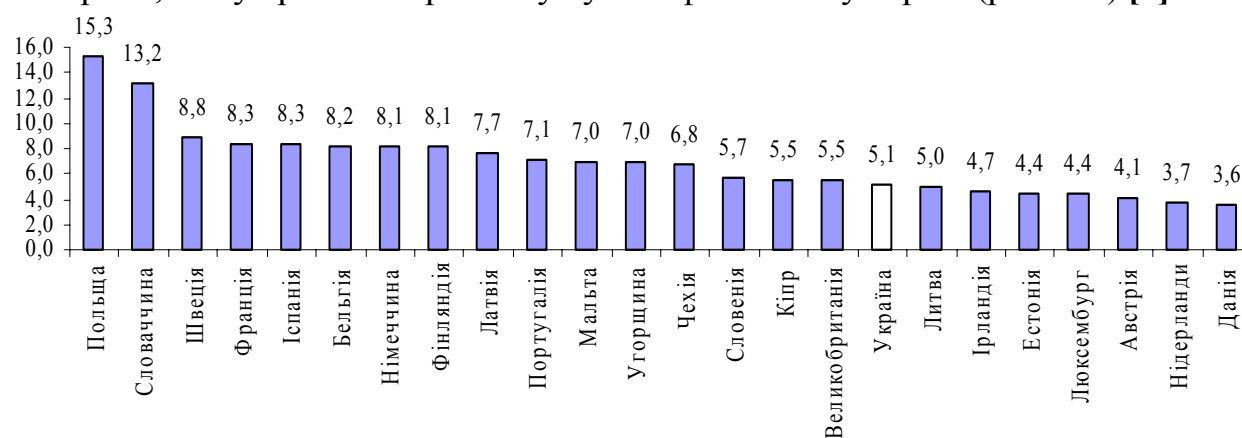

Рис. 3. Порівняння показника рівня безробіття населення, визначеного за методологією МОП, в Україні та країнах Євросоюзу у червні 2006 р.¹

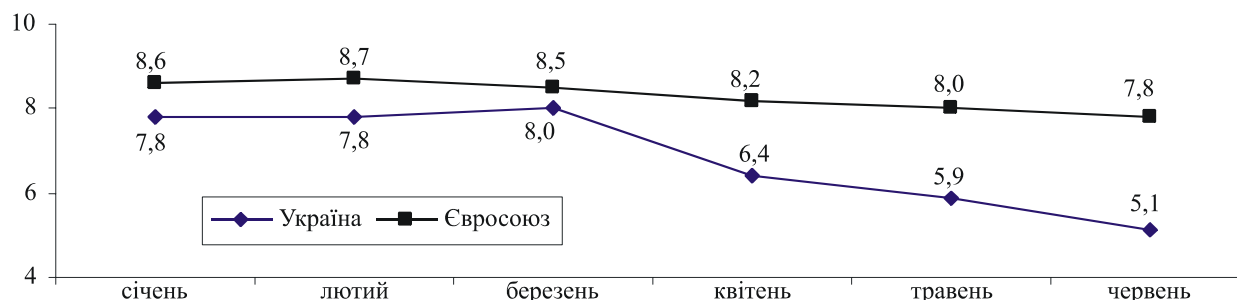

Рис. 4. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) в Україні та Євросоюзі (в цілому) у січні – червні 2006 р.²

Основними причинами безробіття як зареєстрованого, так і визначеного за методологією МОП, найчастіше виступають:

- звільнення за власним бажанням; вивільнення з економічних причин;
- неможливість знайти роботу після закінчення навчальних закладів; низька заробітна плати;
- недостатній попит на товари і послуги;
- негнучка структура ринку праці; пасивна політика на ринку праці.

У різних країнах рівень безробіття різний у кожен окремий період. Це залежить від фази економічного циклу та політики зайнятості, яку веде держава.

¹ у % до економічно активного населення у віці 15-74 років, для України – у віці 15-70 років

² дані сезонно не скориговані, джерело – веб-сторінка Держкомстату: www.ukrstat.gov.ua (станом на 01.03.2007 р.)

Модель українського ринку праці повинна виходити з багатоваріативності форм і методів регулювання регіональних ситуацій у сфері зайнятості з врахуванням специфічності інтересів окремих регіонів держави. Регіональне регулювання сприяє здійсненню політики макроекономічної стабілізації в регіоні, ефективному розподілу і розміщенню трудових ресурсів і перерозподілу регіональних доходів, впливу на правові основи, які враховують особливості функціонування регіонального ринку праці, розвитку муніципального сектора економіки, регіональної ринкової інфраструктури і інституціонального ринкового середовища [4, с. 226].

Розробка стратегії, форм, методів регулювання зайнятості – важливе наукове завдання, яке дає змогу відійти від шаблонних підходів у регулюванні ринку праці, виявити регіональні і муніципальні пріоритети, підвищити ефективність цільового бюджетного фінансування, ефективно впливати на найважливіші соціально напружені сфери ринку праці. В умовах реформування економіки важливе значення має посилення взаємодії і злагодженості в роботі національних, регіональних і муніципальних механізмів управління зайнятістю населення. При цьому повинна формуватися стратегія управління зайнятістю переважно компенсаційного характеру, на регіональному рівні необхідно розробити програми створення нових робочих місць, а на муніципальному рівні треба зосередити увагу на реалізації конкретних заходів із забезпечення зайнятості [3, с. 79].

Політика в галузі працевлаштування населення, яка реалізується на національному рівні, повинна конкретизуватися і розвиватися на рівні окремих регіонів. Багато заходів з оптимізації ситуації на ринку праці найефективніші саме на регіональному рівні, відділи служби зайнятості гнучкіше і оперативніше реагують на ситуацію, яка складається з працевлаштуванням населення на своїй території. Одночасно підвищується відповідальність органів виконавчої влади за збалансоване вирішення економічних і соціальних проблем зайнятості, за досягнення на кожній конкретній території оптимального поєднання росту ефективності праці і розширення попиту на робочу силу, за попередження масового безробіття, за розроблення конкретних шляхів покращення ситуації у сфері зайнятості. Всі ці дії повинні відбуватись у рамках узгодження з інвестиційними програмами, стратегією і тактикою соціально-економічного розвитку, що найкращим чином відображають потреби покращення становища в трудовій сфері.

Література

1. Денисенко М.П., Гулик Л.С. Державне регулювання ринку праці в Україні: досвід і проблеми// Економіка та держава. – 2005, № 1. – С. 8-10.
2. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч. пос. – К.: КНЕУ – 2003.
3. Козарь Т.П. Сучасні проблеми державного регулювання ринку праці на регіональному рівні в Україні// Економіка та держава. – 2005, № 10. – С. 78-79.
4. Ткач А.А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: Монографія. – К.: НАН України. Об'єднаний ін-т економіки, 2005. – 468 с.
5. Черкасова Т.І. Якісні зміни ринку праці в умовах реалізації інноваційної моделі розвитку// Економіка та держава. – 2005, № 2. – С. 49-52.
6. www.ukrstat.gov.ua